

*С. О. Булатова,
кандидат історичних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

**АРХЕОГРАФІЧНА Й ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТКА ЄЗУЇТІВ
КОЛЕГІУМУ СВ. ЯНА В ЯРОСЛАВІ КІНЦЯ XVII ст.
З ФОНДІВ ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Приділено увагу невідомому рукописному інвентарю маєтків єзуїтського колегіуму Св. Яна в Ярославі кінця XVII ст. Висвітлено археографічний аспект вивчення рукописної пам'ятки у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: єзуїти, колегіум Св. Яна в Ярославі, маєток, фільварок, рукопис, автор-укладач.

Збережені історичні джерела, які висвітлюють діяльність давніх колегіумів Підкарпаття в XVI–XVIII ст., набувають особливої ваги внаслідок розпорошення архівної та рукописної спадщини єзуїтського Ордену Речі Посполитої. Зрозуміло, найповніший обсяг документального масиву Товариства Ісуса в Польщі традиційно зберігається в Ватикані¹. Значний корпус ретроспективних документів з історії розвитку єзуїтського руху в Підкарпатському регіоні сконцентровано в архіві Малопольської провінції Товариства єзуїтів у Кракові². Однак поза межами подібних централізованих комплексів – в архівосховищах і бібліотеках України, Польщі, Білорусі залишаються невідомі історикам спорадичні документи окремих колегіумів і резиденцій, не охоплені через різні обставини традиційною практикою потрібного копіювання. Відтак, метою вітчизняних і польських дослідників є висвітлення історії діяльності єзуїтських духовних громад на теренах колишньої Речі Посполитої.

Незважаючи на суттєву розробку цієї проблеми в польській історіографії починаючи від ґрунтовної праці єзуїтського автора Станіслава Зеленьського [1], певні аспекти теми ще вимагають подальшого вивчення в контексті виявлення нових архівних джерел. У низці сучасних розвідок щодо єзуїтських колегіумів виокремлюються праці польського історика ксьондза Казимежа Леня про історію колегіуму Св. Яна в Ярославі [2]. Археографічному та історичному дослідженню

¹ Archivum Romanum Societatis Iesu.

² Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezuitów w Krakowie.

невідомого рукопису XVII ст. з колишнього зібрання єзуїтського колегіуму Св. Яна в Ярославі на Підкарпатті присвячена ця публікація.

Цінним інформаційним джерелом щодо стану маєтків та прилеглих земель колегіуму в Ярославі є рукопис 1687 р. «Informacya o majątnosciach Jarosławskich Societ[atis] Jesu, do collegium S. Jana należących», який нині зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі ІР НБУВ), у комплексному фонді № 332 «Зібрання рукописів духовних та навчальних інституцій і приватних осіб польського походження середини XVI – початку XX ст.», од. зб. 73. Хоча в суто документознавчому аспекті рукопис не є типовим інвентарем, однак обираємо умовну назву описання – [Інвентар ярославських маєтків єзуїтського колегіуму Св. Яна, з картами та описом прилеглих земель], оскільки в такому визначенні пріоритетною вважаємо думку автора-укладача на початку тексту: «Informacyą te mogą nazwać inwentarzem uniwersalnym majątności dawnego kole[g]ium jarosławskiego należących» (ІР НБУВ, ф. 332, № 73, арк. 5. – Надалі в круглих дужках подаємо посилання лише на номер аркуша репрезентованого в статті документа. – С. Б.) [«Цю інформацію можу назвати універсальним інвентарем маєтків, приналежних давньому ярославському колегіуму». – *Тут і далі перекл. С. Б.*].

Інвентар – це рукописна книга, на папері, польською та латинською мовами, форматом у 2°. Має брунатну шкіряну оправу зі сліпим тисненням геометричним орнаментом та із зав'язками, червоний обріз. Книга в цілому – задовільної фізичної збереженості, лише деякі аркуші випадають з книжного блоку.

Рукопис реставрувався та, вірогідно, наново переоправлявся з використанням паперу польсько-литовського виробництва та друкованого паперу на форзацах, ймовірно, наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Період реставрації визначено завдяки аналізу філіграні на папері форзаца – емблеми єзуїтів «IHS» з хрестом – водяний знак схожий (без літер) на *Лауцявічус*, № 3196 (1796 р.), № 3197 (1797 р.) [3].

«Informacya» написана переважно почерком одного писця, проте незначна частина (арк. 110 зв.–112, 153–178; 203 зв.–207) – іншим почерком (на відміну від загалу тексту, – без авторських коментарів); складається враження, що другий писець був помічником першого. Тому, коли далі йдеться про автора-укладача, ми маємо на увазі основного писця «Informacya».

Текст рукопису вміщений на 241 арк., має також авторську пагінацію – 494 с., та поділений за змістом на п'ять розділів, відповідно присвячених описанню п'яти маєтків ярославського колегіуму Св. Яна. Також у тексті виокремлено ще й шостий розділ – про плаці та будинки, приналежні

колегіуму в Ярославі та його околицях (арк. 203–218). Проте рукопис не закінчений: у сьомому розділі, що має назву «Відомості про бурсу та бурсацький фільварок», відсутні жодні записи (арк. 219). Також у книзі вміщено п'ять детальних планів ярославських маєтків – «Delineatio», розміром переважно в розворот (арк. 37 зв.–38, 67 зв.–68; 91; 125 зв.–126; 182 зв.–183).

Колегіум Св. Яна в Ярославі (нині – місто в Підкарпатському воєводстві в Польщі) вважався першим єзуїтським закладом на українських землях, або за традиційною назвою – землях Червоної Русі (Russia Rubra), та одним з найдавніших і значних єзуїтських осередків Речі Посполитої в XVI–XVII ст., його вплив поширювався на Галичину, Волинь, Поділля. Колегіум в Ярославі був заснований у 1571 р. завдяки старанням Зофії з Одронжів, удови Яна Тарновського, війницького каштеляна. Провідна роль в історії фундації єзуїтів належить сповідникові й казнодесві Зофії Тарновської, видатному єзуїтському теологу, письменнику Петру Скарзі [4]. Отож завдяки ініціативі П. Скарги Зофія Тарновська збудувала єзуїтам костел та подарувала колегіуму маєток Павлове Село (згодом – Павлосело, потім – Павлосів) з околицями. Земельні володіння та прибутки з фільварків Павлосела призначалися на утримання ярославського колегіуму Св. Яна. Завдяки близькості до Ярослава та господарчій інфраструктурі маєток відіграв важливу роль в економічному стані колегіуму [5]. Тривалий час, майже два століття, до касації Ордену єзуїтів в XVIII ст., Павлосело належало Ярославному колегіуму, згодом, у 1777 р., австрійський уряд продав його графу Вільгельму Семенському гербу Домброва [6].

На початку XVII ст. фундацію Тарновської примножила її дочка від другого шлюбу з Яном Стемберком Косткою, сандомирським воєводою, Анна Костчанка, острозька княгиня, волинська воєводина. Вона відписала в дар ярославським єзуїтам села Тивонія, Лази та Петигорці, а також надала ректору колегіуму Петру Фабрицію значну грошову суму на купівлю маєтку Ловці [7].

Рукопис економічно-господарчого змісту «Informasya» містить дані з історії землеволодіння Ордену, де наявні відомості щодо прилеглих до Ярослава маєтків. Автор-укладач описує Павлове село, або Павлосело (далі у публікації вживаємо тогочасну назву, як і в рукопису), з двома фільварками, Лази за Саном з фільварком і цегельнею, Тивонію з фільварком, Ловці з двома фільварками, Петигорці і Костюковщиною на Волині, об'єднані в одне село (арк. 6).

Найбільш докладно в «Informasya» описаний найзначніший єзуїтський маєток Павлосело. Розгорнута структура описання розділу «Павлосело» складається з таких рубрик-глав: 1. Давня історія, фундаційний запис,

апробація і посесія павлосельських добр. 2. Привілеї фундаторки на вільне вирубування лісів та використання млинів. 3. Дворські (чернечі) землі. 4. Наділи павлосельських підданих. 5. Павлосельські луки. 6. Стави. 6. Криниці та труби, що ведуть від них до міста. 8. Млини. 9. Павлосельські ліси. 10. Сади. 11. Городи. 12. Дворські (чернечі) будинки. 13. Піддани павлосельські. 14. Панщина та інші повинності підданих. 15. Челядь в Павлоселі. 16. Павлосельська худоба. 17. Стайня [дослівна назва – «Stado», але йдеться про стайню. – С. Б.]. 18. Врожаї від давніх часів до тогочася. 19. Розбудова та вдосконалення Павлосела. 20. Десятини, прибутки з мес та інші повинності. Різні документи та акти про казнодейський амвон. 21. Описання павлосельських і тивонських кордонів. 22. Карта павлосельських і тивонських ґрунтів з околицями. 23. Акти стосовно кордонів, приятельські компланації [правові акти. – С. Б.] та інші підтверджувальні документи. 24. Кордони від Янковиць. 25. Кордони від Кідаловиць та від Моравська. 26. Відомості про кордони, не засвідчені жодними документами. 27. Додаток до розділу «Павлосело» (арк. 6–7 зв.).

У цілому за подібною схемою, з типовими рубриками-главами укладені описання й інших маєтків. Проте в рубриках приділяється увага також і місцевим пам'яткам-святиням, особливостям господарювання в кожному маєтку, визначаються важливі історико-хронологічні періоди в історії маєтків тощо. Зокрема, при описуванні Тивонії виділено рубрику: 4. Костел Св. Станіслава Костки на Тивонському полі, де починається генеалогія Костків від Карневських (арк. 76). (Фундаторка єзуїтів у Тивонії Анна Костчанка також походила зі славнозвісного роду Костків).

Описання розділу, присвяченого маєтку Лази, є меншим за обсягом, що пояснюється невеликою земельною площею маєтку та доволі скромними прибутками в сільському господарстві. Але воно містить важливі відомості про фільваркове виробництво в Лазах, зокрема про цегельню, яка відіграла певну роль у функціонуванні ярославського єзуїтського господарства у XVII ст. Конкретний фактографічний матеріал щодо виробництва цегли висвітлений в главах: 5. Цегельня на Лазах. 6. Робітники в цегельні (арк. 59–59 зв.).

У розділі «Ловце», так само, як і в «Тивонії», приділено увагу місцевим сакральним пам'яткам: 12. Костел. 13. Руська церква. Сьома рубрика присвячена генеалогії фундаторів Ловців (арк. 101 – 101 зв.). У розділі, присвяченому Петегорцям, віддаленій ярославській фундації на Волині, наявні згадані вище типові рубрики, але найчастіше у них описано різні періоди складної історичної долі маєтку (арк. 151 – 151 зв.).

З перших рядків автор спирається на комплекс актових джерел XV–XVI ст., пов'язаних з історичним минулим Павлосела. Автор розпочинає

описання Павлосела від найстарішого першоджерела із зібрання колегіуму зі згадкою про цю місцевість – оригінального привілею Яна Тарновського, краківського воєводи та дідача міста Ярослава, яким Раміссіо де Опала в 1404 р. було надане права на вїтївство в Павлоселі. Отже, за твердженням автора, на момент написання рукопису документальна історія Павлосела вже сягала 283 років (арк. 8). Далі згадується знаменний історичний факт: Зофія з Ордвонжів зі Спрови, удова Яна Кшиштофа Тарновського, війницького каштеляна, офірувала успадкований нею маєток Павлосело з усіма прибутками в суботу після Різдва Христового 1571 р., тобто 28 грудня, в Перемишлі, а потім, у третій день напередодні свята Св. Валентина – 12 лютого 1572 р., Пшеворський суд ухвалив рішення про цей дар, що засвідчено в Пшеворських земських актових книгах (арк. 8 зв.). Надалі автором цитується підтвердження дарчої на маєток Сигізмунда Августа, польського короля від 10 червня цього ж року, з пририсованою чорнилом під апробацією вислою королівською печаткою з підписами (арк. 9). Відписавши Павлосело колегіуму, фундаторка прагнула, щоб єзуїти якнайшвидше вступили в права посесії, однак допоки від керівництва Ордену в Ватикані не була отримана згода, дворянин Тарновської Ян Карневський міг одержати в аренду цей маєток за 800 польських злотих на рік. Намагаючись прискорити остаточне вирішення цього питання, Петро Скарга звернувся до Франческо Борджіа (згодом канонізованого), генерала Ордену в Ватикані, який прийняв ярославську фундацію, про що й повідомив у листі віце-провінціалові (йдеться про Франциска Суниера, помічника провінціала Маджіо з польських справ) [8]. Ініціативи Скарги з оселення єзуїтів згодом схвалив й Ієронім Наталь, генеральний вікарій Ордену в Ватикані (арк. 9–9 зв.).

Згідно з привілеєм фундаторки на Павлосело передбачалися, відповідно, й права на вільні вирубування дерев в ярославських лісах та молочення збіжжя в усіх млинах Ярослава (арк. 10–12).

У маєтку Павлосело був адміністративний будинок, який простояв до 1659 р., а потім – після його руйнування – був розібраний та замінений новим, перенесеним з пагорба будинком, подарованим Барбарою Діденською, віленською воєводиною. Ще один будинок – просторий, збудований з коштного відбірного дерева в 1647 р. призначався для челяді, проте в ньому мешкали й єзуїтські насельники та їхні гості (арк. 19 зв.–20): Павлосело було постійним місцем відпочинку для єзуїтів Ярослава, де вони проводили вільний від наук час та свої вакації [9]. У 1588 р., за часів ректорства Петра Фабриція, у Павлоселі була побудована та освячена каплиця Свв. Апостолів Петра і Павла. Як відомо з «Informasya», ця каплиця зазнала значної реставрації в 1680 р. (арк. 19).

Також в рукопису серед господарчих будівель маєтку згадані: пекарня, збудована в 1649 р., з хатою навпроти, броварня, винарня, огорожене гумно, яке добудовувалося поступово, частинами, т. зв. «кінський млин», кузня тощо (арк. 19 зв.–20).

Упродовж свого існування павлосельський маєток постійно розбудовувався та вдосконалювався. Для роботи на віддалених ґрунтах, а також для того, щоб ховатися під час військових нападів, у 1682 р. був закладений віддалений фільварок – на Стиговському. Будинок там був дуже просторий, мав пекарню з коморами, хлівом та огорожу з воротами. Проте перевагами віддаленого фільварку павлосельцям не вдалося користуватися довго: він повністю згорів у 1687 р. (арк. 20–21).

До павлосельського маєтку належали ліси, лани, луки, сади з пасікою, городи, млини, криниці, з яких до Ярослава трубами проводили воду, ставки тощо. Отже, на момент написання рукопису «Infogmasua», тобто за відомостями 1687 р., розлогий маєток Павлосело, без Тивонії, охоплював 30456 ліктів (арк. 35).

Значимо, що становлення та добробут єзуїтського господарства значною мірою залежали від офірувань благодійників та покровителів. Так, документ свідчить, що після пожежі 1593 р., коли згорів фільварок з усіма кіньми та худобою, поголів'я домашніх тварин наново було подароване заможними добродіями колегіуму: Станіслав Стадницький, перемиський каштелян, офірував 4 вола, 9 корів, 6 коней; Катажина Вонповська, вдова перемиського каштеляна, – 12 корів, 6 коней; Лаврентій Гослицький, перемиський біскуп, – 12 корів; спадкоємці Зофії Тарновської – 18 корів та безліч іншої худоби. Як зазначав автор-укладач, після таких щедрих пожертвувань на користь ярославських єзуїтів худоби стало навіть більше, аніж до пожежі, що, очевидно, пояснювало її приріст у цьому фільварку в наступні роки (арк. 27, 28 зв.).

Вивченню економіки павлосельського маєтку в XVII ст. сприяють історико-статистичні дані за різні роки, що містяться в рукописі. Так, у 1625 р. було 28 селян, і усі вони мали ділянки напівчвартої чверті; 20 городників мали халупи та город або частину лану замість городу; 7 людей крім городу володіли ще й ланами; було 38 комірників. У 1640 р. селян налічувалося 24, городників – 30, комірників – 25. Далі зафіксовані дані за 1640, 1677, 1684, 1687 рр. (арк. 21). Усіма економічними справами в фільварках єзуїтів керували прокуратори, які, згідно із затвердженими правилами вищих ієрархів, також повинні були вести господарчі книги управління маєтками [10]. У рубриці, присвяченій стану та добробуту павлосельської челяді в різні роки, автор подекуди також згадує про прокураторів маєтків колегіуму та, в окремих випадках, про особливості

їхнього управління на цій посаді. У 1664 р., в період ректорства колегіумом ксьондза Мартина Хінчи, прокуратором був ксьондз Козебродський, у 1677 р. – прокуратор брат Павел Котецький, у 1678 р. – прокуратор ксьондз Яновський, у 1684 р. – ксьондз Радзецький, у 1685 р. – ксьондз Бартломей Шепель (про вдале управління останнього автор відгукується дуже схвально, проте відзначає, що той, окрім доброї пам'яті підданих, жодної документації про своє господарювання не залишив). У 1687 р., тобто на момент написання «Infortasua», маєтками керував прокуратор брат Вечоркович (арк. 26–26 зв.). Спорадичні відомості про прокураторів та їхні здобутки у фільварках також наявні й в тематичних рубриках тексту, зокрема в рубриці «Млини» є згадка про те, що павлосельський млин був поставлений в 1650 р. за прокураторства ксьондза Кочорковича (арк. 17 зв.). Зрештою в тексті зустрічаються посилання на фільваркову документацію прокураторів – інвентарі маєтків, зокрема 1677 р. – від брата Павла Котецького, 1684 р. – ксьондза Станіслава Радзецького тощо (арк. 82 зв.).

Прилеглою до Павлосельського маєтку була Тивонія – невеличке село, розташоване в ярославському повіті на захід до Пшеворська [11]. За твердженням автора, вдале розташування, а саме близькість цього маєтку до Павлосела, було найбільш зручним для єзуїтських насельників (арк. 77).

У розділі з описанням Тивонії автор приділяє увагу старожитним актовим джерелам, що описують цю місцевість. Перша згадка про неї зафіксована в привілеї 1388 р. польського короля Владислава II Ягелла Янові Тарновському, сандомирському воєводі, де вказане його право на ярославські володіння з околицями (серед них є й село Тивонія). Незабаром привілей Янові Тарновському був підтверджений 1393 р. королевою Ядвигою Ягеллонкою, дружиною Владислава Ягелла). Також Тивонія згадується ще в одному актовому документі 1438 р., в якому йдеться про розподіл земель поміж трьох братів, синів Яна Спитка, сандомирського воєводи, коли Тивонія разом з іншими ярославськими маєтками дісталася одному з братів (арк. 77–77 зв.). Через два століття маєтком Тивонія, вже за спадком, володіла Анна зі Стемберку Костчанка, острозька княгиня, дружина Олександра Острозького, волинського воєводи. Саме вона й відписала Тивонію в дар Ярославському колегіуму, що було завідчено в Пшеворському земському суді в третій день після свята Св. Мартина, Римського понтифіка, тобто 13 листопада 1631 р. (арк. 80).

Фільварок у Тивонії, де спочатку знаходилася резиденція Станіслава Карневського, зведена з каменю, з часом зруйнувався. Під час написання «Infortasua» в огороженому фільварку знаходилися пекарня з коморою, хлів, збудована в 1677 р. стодола з двома засіками та двома воротами; в 1686 р. тут було поставлене нове дерев'яне зерноховище (арк. 82).

Чисельність підданих і челяді в невеликій Тивонії часто змінювалася, оскільки, зазвичай, єзуїти залучали їх до роботи тимчасово, перевіряючи працездатність підданих, а потім переводили їх до більшого за розміром господарства. Згідно з інвентарем, у 1640 р. селян було 7 (згодом, після численних військових нападів на Тивонію, їх стало лише 3), городників – 30; в 1687 р. було 12 городників та 2 халупники. Коморників у 1640 р. зазначено 3, у 1687 р. – 7. Крім того, в Тивонії мешкало двоє ремісників – ткач та швець. У тивонському фільварку тримали худобу, втім селяни також мали деяку худобу та коней (арк. 82–83 зв.).

Історико-краєзнавчому описанню каплиці Св. Станіслава Костки – пам'ятці сакральної архітектури в розділі «Тивонія» – приділено особливу увагу. В окремій рубриці послідовно наведена історія заснування каплиці. Одночасно з привілеєм княгині Анни Острозької на Тивонію також було отримано право на каплицю Св. Станіслава Костки. Костел на честь Св. Станіслава був побудований Станіславом Карневським, оскільки, на його переконання, рід Костків походив з Карневських, про що свідчить також спільний для обох родів герб (арк. 80 зв.–81). Конкретна дата зведення костелу Св. Станіслава в тивонському полі в актах не зафіксована, але співставляючи та аналізуючи дані документів, ми дійшли висновку, що це відбулося в період після 1610-го перед 1621 роками (арк. 80 зв.–81).

Одразу ж після свого заснування ця релігійна пам'ятка на тривалі роки стала важливим осередком католицького духовного життя та місцем паломництва вірян з Тивонії та з різних міст Речі Посполитої (арк. 81 зв.). Слід зазначити, що в Ярославі традиції культу Св. Станіслава Костки, пов'язаного родинними зв'язками з фундаторами колегіуму, були закладені раніше, ніж на інших теренах Речі Посполитої. У дні пам'яті Св. Станіслава (23 серпня та 13 листопада) після виголошення урочистих діалогів у костелі учні колегіуму йшли на прощу до каплиці святого в тивонському полі [12].

Упродовж усього XVII ст. до покровительства Св. Станіслава Костки мешканці Ярослава і його околиць зверталися в періоди спалахів епідемій, йдучи процесіями до каплиці. Заступництва Св. Станіслава прохали насельники маєтку в Тивонії й під час воєн. Внаслідок цього на Підкарпатті поширювалася слава про чудотворну Тивонську святиню. Зокрема, в тексті рукопису наведений факт, коли якась шляхтянка, переслідувана татарськими воїнами (за висловом автора: «вже до неї долітали стріли»), в пошуку порятунку заховалася в каплиці, в голому полі, звертаючись з молитвами до святого. Відтоді невідома сила завдала поразки татарам, і вони відступили (арк. 81 зв.). Завдяки такому чудесному врятуванню та іншим подібним свідченням вірян зміцнювався та поширювався культ Св. Станіслава Костки в цьому регіоні та в Речі Посполитій взагалі.

У розділі «Ловці», присвяченому цьому селу, розташованому в ярославському повіті, на лівому березі Ленгу [13], також зазначені історико-краєзнавчі відомості щодо пам'яток. Автор описує костел у Ловцях і, ймовірно, православну, т. зв. Руську, церкву. Костел Св. Мартина, заснований в Ловцях ще в XV ст., точніше в 1432 р., вперше згаданий в привілеї Марцизу Войцеховському від Спитка з фундаційним записом на землю. Історія Ловецького костелу стисло пов'язана з історичною долею Ловців, тому автор скрупульозно наводить в тексті актові джерела та витяги з них щодо прав володіння Ловцями (арк. 111 зв.–115).

Про обставини впровадження унії в середині XVII ст. в околицях Ярослава свідчать тогочасні реалії релігійного життя, віддзеркалені в рубриці, присвяченій Руській церкві. Ця старожитна церква надійшла з останньою частиною Ловецьких володінь та стала об'єктом межконфесійної боротьби. Єзуїти, виходячи з тексту, були вельми зацікавлені в поширенні католицького духовного впливу на мешканців Ловців та на регіон взагалі. Адже єзуїтам доводилося враховувати специфіку мешканців Підкарпаття в умовах двомовності та співіснування двох культурних і релігійних традицій – православної (згодом – греко-католицької) та римо-католицької. Зв'язок Ловецької церкви з унією зміцнив Перемиський греко-католицький єпископ Іван Малаховський, який в 1686 р. призначив священником церкви Степана Сподеровича, сина старого та скаліченого місцевого священика Григорія (арк. 116). Втім, активні дії І. Малаховського стосовно окремих церков поблизу Ярослава сприяли розвитку унійного руху та приєднанню Перемиської єпархії до костелу, що здійснилося в 1693 р.

У розділі «Лазі» міститься описання маєтку за Саном, розташованого поблизу Ярослава [14]. Автор «Informacya» зазначає, що землі місцевості Лазі надходили частинами у володіння колегіуму впродовж XVI–XVII ст.; здійснювалося це різними способами – в дар та через купівлю (арк. 60 зв.–62 зв.).

До території Лазів входили лани, об'єднані з луками, гай, річка Сан, озеро Сетне. Фільваркове господарство на Лазах не було потужним. Фільварок фактично був забудований в 1640 р., мав хату для підданих, хлів, стодолу, але з плином часу усе це поступово занедбувалося. Тому в 70–80-х роках XVII ст. у фільварку на Лазах проводилися роботи з відновлення господарчих будівель. У період прокураторства брата Павла Котецького, тобто в 1677 р., був поставлений дерев'яний хлів, цього ж року, восени, – пекарня з коморою, у 1678 р. – дерев'яна стодола, в 1686 р. – нове зерноховище (арк. 63).

Кількість підданих у фільварку на Лазах була незначною. В інвентарі 1645 р. зафіксовані 5 осіб челяді, в 1687 р. – 8. Єзуїтські економи до робіт у фільварку на Лазах часто залучали павлосельських підданих, однак їхня праця на чужих ґрунтах вважалася непродуктивною (арк. 63 зв.). Фільварочної худоби також було небагато через брак умов для її утримування (арк. 65).

Лази відрізнялися від інших фільварків тим, що мали власне виробництво – цегельню, де працювали стрихар (робітник цегельні) з помічниками. Сировину для виготовлення цегли постачали з річки Сану (арк. 64–64 зв.).

Останнім в документі міститься описання найвіддаленішого ярославського маєтку Петигорців, розташованого в острозькому повіті на самому кордоні з рівненським [15]. Заслужують на увагу автентичний актовий запис про те, що в 1624 р. Анна зі Стемберку Костчанка відписала в дар Ярославському колегіуму власний маєток Петигорці з Костюковщиною, а також пізніші витяги про вписання донації до Пшеворських земських актових книг та підтвердження її Любельським королівським Трибуналом у 1625 р. (арк. 159 зв.–162).

Період розквіту сільського господарства в Петигорцях у недалекому на той час минулому віддзеркалюють відомості з інвентаря 1628 р., скрупульозно наведені автором (арк. 176 зв.–177 зв.). Під час написання рукопису, у 1687 р., кількість підданих у Петигорцях, які володіли ділянками, кіньми та волами, становила 28 осіб (їхні прізвища вказані в списку (арк. 176 зв.–177 зв.).

Через віддаленість фільварку від Ярославського колегіуму Св. Яна для єзуїтів залишалося актуальним питання стосовно визначення кордонів Петигорців і Костюковщини та їхнього правового підтвердження. Відтак у рукопису репрезентовані актові джерела зі спірними справами про кордони, починаючи від описання петигорських кордонів від 20 травня 1532 р. за князя Костянтина Івановича Острозького і до протестації з луцьких гродських книг від 4 квітня 1687 р. (арк. 163–176).

Зауважимо, що репрезентований рукопис є не лише археографічною пам'яткою, але й цінним джерелом з точки зору історії картографії та історичної топоніміки кінця XVII ст., оскільки на картах позначені границі давніх володінь єзуїтів. «Delineatio» – карти маєтків Павлосела, Тивонії, Ловців, Петигорців з Костюковщиною у масштабі 1:100 – також датується 1687 р., карта місцевості Лази накреслена пізніше, в 1688 р. (арк. 37 зв.–38, 67 зв.–68; 91; 125 зв.–126; 182 зв.–183).

Автором згадується сучасний йому картограф, який накреслив докладну карту Павлосела, – це геометр і одночасно теолог колегіуму (названий в

тексті «P. N. W.»); вірогідно, що йому належать й інші рукописні карти в книзі – Тивонії, Ловців, Петигорців з Костюковщиною, Лазів (арк. 35). Так, на карті Павлосела цим геометром накреслені павлосельські та тивонські границі ґрунтів, облямовані кіновар'ю. Топографічно позначені землі, ліси, діброви, березняки, ставки, відповідно до їхнього реального розташування виділені селянські і т. зв. дворські лани та луки. На карті вказані імена власників цих наділів (арк. 35, 37 зв.–38).

Автор рукопису наводить конкретні історико-архівні дані про єзуїтське та шляхетське землеволодіння в Підкарпатському регіоні в XVI–XVII ст., зокрема посесію ярославських маєтностей.

У книзі також висвітлений генеалогічний аспект історії деяких шляхетських родів Підкарпаття та їхні зв'язки з Орденом єзуїтів. На сторінках, присвячених історичному минулому місцевості Тивонія, наведений родовід Карневських, від яких був започаткований рід Костків, фундаторів колегіуму. Далі в розділі про маєток Ловці репрезентована генеалогічна таблиця родини Ловецьких (арк. 81, 103 зв.–104).

Відтворюючи історію ярославських маєтків, автор-укладач рукопису послуговувався відомостями з попередніх першоджерел, які зберігалися в різних давньосховищах та архівах. Тут вміщено посилання на старожитні акти фундаторів та благодійників колегіуму, дані про дарування нерухомого майна на користь ярославських ченців-єзуїтів тощо. Як зазначив автор, він використовував хроніки – «*Historia Collegii*» (йдеться про «*Historia Collegii Jaroslaviensis ad S. Joannem*»), щорічник «*Annuae*» («*Annuae Litterae Collegii Jaroslaviensis ad S. Joannem*»), щоденник («*Diariusz Collegii*»), старожитні та попередні інвентарі, «*Acta juridica*» (актовий збірник справ павлосельських судів з 1577 р.), правові книги «*Libri rationum*», компланації (правні акти), а також приватні нотатки, меморіали, листи тощо (арк. 5 зв., 19 зв., 11 зв., 45 зв. та інші численні посилання в тексті). У процесі роботи над «*Informasya*» автором здійснювалися витяги з місцевих архівних збірників – компендіумів, присвячених описанню того чи іншого маєтку (зокрема з фоліанта під титулом «*Tuwonia*», що містив інформацію за різні роки: генеалогічні відомості, правничі, судові процеси в справах володіння маєтком тощо (арк. 79, 81).

Дбайливе ставлення автора до історичних джерел характеризує його як високопрофесійного архівіста та археографа. Він не лише педантично посилається на попередні рукописи, з яких робив витяги до «*Informasya*», але й, що є важливим для встановлення джерельної бази, визначає першоджерела – оригінали документів, їхнє місцезнаходження, власників та писців. Свідченням такого авторського підходу є залучення генеалогічної таблиці роду Карневських-Костків, уміщеної в розділі про Тивонію. До

«Informasua» ця таблиця була скопійована з місцевого фоліанту «Tuwonía» (а до нього – з документа, що зберігався в родинному архіві Костків) Павлом Косткою, рідним братом Св. Станіслава Костки (арк. 81).

Утім автор-укладач сам копіював необхідні йому під час написання «Informasua» фрагменти, витяги з джерел, деякі з них доводилося переписувати в кількох примірниках. Адже у випадках відсутності в архіві колегіуму автентичних копій актів враховувалися потреби архіву колегіуму як, зокрема, й з актом пограниччя маєтку Паненських та маєтків Павлосело і Ловці. Цей документ був скопійований та згодом внесений до павлосельських і ловецьких актових книг (арк. 42 зв.–43). Проте автор творчо ставився до наданих фактів, не обмежуючись тільки цитуванням з джерел – у випадках, коли одне повідомлення в тексті відрізнялося від іншого, аналізував їх у комплексі та робив власні висновки (арк. 16). Якщо ж відомостей бракувало, він звертався із запитом за інформацією про павлосельські ґрунти до обізнаних осіб, зокрема до прокуратора в 1664 р. ксьондза Козебродського (арк. 12 зв.).

Автор не лише наводить зміст та визначає походження першоджерел – установу або приватного власника, але інколи звертає увагу й на археографічні деталі – формат, матеріал та стан збереженості рукописів, визначає їхніх писців. Саме такий ґрунтовний та копійкий підхід невідомого автора-ченця із залученням широкого комплексу документів дав йому змогу відтворити досить цілісну рукописну історію маєтків колегіуму Св. Яна. В тексті наявна авторська думка, його особиста позиція, дещо невластива для текстів рукописів архівістів з чернечого середовища.

До речі, автор-укладач передбачав подальше доповнення певних історичних фактів у книзі іншими писцями, як, наприклад, у розділі про Петигорці і Костюковщизну зазначав, що «не все знати може, – яке в цей час було споруджене фортифікаційне укріплення, залишив це комусь іншому, а тут цей титул заложив»: «Описання Петигорської фортеці», залишивши нижче під цією назвою місце для описання Петигорської фортеці (арк. 79 зв.). Крім цього, власне в тексті (за наявності там місця) доповнювався зміст розділу, зокрема в главі про ставки, дрібним почерком другого писця, описана ситуація з водою в жовтні 1696 р., через 9 років після написання основного тексту «Informasua» (арк. 16). Така розгорнута та гнучка структура змісту надавала можливість доповнення основного тексту.

Зрештою, сам автор наприкінці кожного розділу з описом маєтку вмістив додатки, т. зв. «Additament...», де є відомості, пропущені під час написання деяких глав-рубрик розділу, намагаючись таким чином розгорнуто пояснити певні моменти. Зокрема, в «Додатку до Лазів» автор, співставляючи тогочасну досить високу ціну на цеглу з цегельні

в Лазах з ціною минулих років, аргументує це тим, що червоний злотий на момент написання «Infortmasua» коштував 14 злотих польських, втім як ще 70 років тому (в 1617 р., на який посилається автор на підставі «Libro Rationum» колегіуму) ледве сягав 3 злотих польських. Також ціна була зумовлена дорожчанням закупівлі дров та підвищенням платні робітникам. Втім автор скаржиться на брак даних з цього питання: в старожитних регестах не вдалося відшукати жодної згадки про це, а лише в документах починаючи від 1644 і до 1686 р. Тому він наводить лише вибіркові факти: в квітні 1644 р. за 1200 цеглин було сплачено 132 злотих, у 1654 р. за 39600 – 364 злотих, у 1677 р. – за 1000 – 18 злотих тощо (арк. 69 зв.). Проте, незважаючи на таку вибірковість, такі дані є вкрай важливими та цінними для дослідження економічної діяльності Ярославського колегіуму впродовж XVII ст. Одночасно вони яскраво свідчать про значну компетентність автора стосовно різноаспектних питань управління єзуїтськими фільварками.

Зрештою, автор у процесі написання «Infortmasua» спирався також і на усні свідчення очевидців, завжди вказуючи на конкретних осіб, від яких вдалося отримати необхідні йому факти (наприклад, Мартін Пивовар, старий стрихар Якуб Косік, старий Войташек з Шувська та ін. (арк. 44 зв., 64, 65 зв.–66).

У тексті рукопису висвітлений не лише господарчо-побутовий аспект управління маєтками колегіуму, але й зафіксовані відомості щодо реальних персоналій – ченців-єзуїтів та осіб з близького оточення. Таким чином, на межі хронік та усної традиції створювалася історія місцевості, її пам'яток та осіб самих насельників. Серед невідомих ченців згадується померлий у 1648 р. сліпий єзуїт, якому під час читання молитов повертався зір настільки, що він міг читати бревіарій (арк. 16 зв.). В рубриці про гай на Лазах зазначено, що за часів фундаційного запису, тобто сто років назад, на його місці не було жодного дерева. Наведені також свідчення 120-літнього старця – Войташка з Шувська (цікавий історико-демографічний факт), який помер у 1686 р. і якого можна вважати за сучасника гаю, адже за його пам'яті на місці, де росли дуби та граби раніше були лише кущі (арк. 65 зв.–66). Отак у документі, нехай і опосередковано, вимальовується картина повсякденного життя та побуту єзуїтських маєтків.

Згадано в рукописі й про буремні історичні події, що відбувалися поблизу Ярослава протягом XVII ст., – загарбницькі набіги татар та шведських військ на єзуїтські маєтки. Зазвичай, ці факти використовуються як історичне тло при описанні різних економічних питань, в різних рубриках.

Так, зазначає автор, у 1623 р. з метою надання відсічі регулярним татарським набігам у Павлоселі було розпочато будівництво укріплень:

насапилися вали, виставлялася брама, ремонтувалися огорожі. Ці великі фортифікаційні роботи завершилися лише в 1685 р. (арк. 20–20 зв.). Зміцнювати фортифікацію Павлосела єзуїтів змушувала складна військово-політична ситуація в XVII ст.

Загарбницький наступ шведів під час польсько-шведської війни, т. зв. «шведського потопу», також зачепив Павлосело. У тексті рукопису наведені драматичні подробиці руйнування Павлосела в 1658 р. Тоді шведське військо стояло обозом у маєтку, знищивши весь хліб на полях, забравши худобу та коней (те, що вдалося заховати, забрали, в свою чергу, вже солдати польського війська). За образним висловом автора, Павлосело після цього довго не могло отямитися (арк. 29).

Постійні війни становили найбільшу загрозу для єзуїтських насельників і безпосередньо впливали на економічний стан маєтків. Так, у главі про підданих маєтку Тивонія вказано, що їхня чисельність змінювалася в результаті військових змагань з татарами, козаками, угорцями, шведами (арк. 82). Пограбування та знищення маєтку одним військом змінювалися наступом іншого. В квітучій в минулому Тивонії, оточеній садами та заростями хмелю, де велося успішне селянське господарство, зводилися нові будівлі (так, до старого будинку Станіслава Карневського було добудовано ще два нових, стодолу тощо), – все було спалене козаками, а те, що залишилося, знищили вже шведські війська. Небезпеку для Тивонії впродовж XVII ст. становили й регулярні напади турків – у 1621, 1630, 1634, 1648, 1656 та 1672 рр. (арк. 81 зв.).

Драматичні історичні події спорадично згадуються в різних рубриках тексту, присвячених маєтково-господарчим питанням. А в описанні маєтку Петигорців навіть виокремлена рубрика «Спустошення села Петигорці» (арк. 178). У ній, на підставі даних з книги «Rationibus Collegii», згаданий початковий період економічного розквіту села – від 1628 р. Як відзначено, в 1623 р. Анна Острозька подарувала село єзуїтам, і відразу, завдяки вдалому управлінню, воно набуло вагомego економічного значення для колегіуму. Далі автор робить висновок: на момент написання інвентаря не було отримано й третини колишніх прибутків, і пояснює таку ситуацію військовими діями: «що татарин не спалив, то інші, особливо литовський солдат, заберуть». Ще одним поясненням грошових нестатків було віддалене положення розлогого волинського маєтку Петигорці: навіть у врожайні роки хліб було складно збирати, возити його на продаж було нікому тощо (арк. 178–179).

Автор звертається до нещодавніх військових татарських наїздів на Петигорці. Так, у 1676 р. «прийшли татари і забрали люду 57, коней – 48. Спалили двір і кілька хат. Худобу погнали до Рівного, а хліб ще був у

полі». Таке ж трапилося й в 1686 р.: напередодні нападу, прочувши про наближення татар, брат Маєвич застеріг підданих, щоб вони потурбувалися про себе, сам з челяддю відбув до Кнегиника, а худобу з Петигорців заховали в Рівному. Татари догнали людей під Рівним, проте з фортеці у відсіч пролунав зустрічний вогонь, і загарбники змушені були відступити, спаливши двір та 11 хат, усе збіжжя (дворського збіжжя – 700 копиць, селянського – 1000 (арк. 179). Така страшна руйнація успішного в минулому господарства Петигорського маєтку сталася за рік до написання рукопису.

Не менш трагічними були татарські наїзди й для Ловців. У 1623 р. татари спалили шляхетський кам'яний будинок, де мешкали колишні власники маєтку Єжі Ловецький з дочкою Ельжбетою Цебровською, яка частину Ловців відписала ярославським єзуїтам. Водночас були спалені прибудови челяді, подвір'я, стодола, тік, зерносховище. З маєтку у полон татарами було взято понад 300 людей (арк. 116–116 зв.). Відбудована на цьому ж місці господа в 1625 р., за часів прокураторства Ієроніма Кочана та ректорства Міхала Мая, знову була знищена татарськими воїнами. Фільварки в Ловцях постраждали також і в 1623, і в 1640 рр. Автор згадує й 1672 рік, коли татари, звільняючи шлях туркам, дійшли до Жешува і знищили в Ловцях фільварок з хатами челяді, подвір'я, стайню, зерносховище, гумно зі збіжжям (арк. 117).

Окрім військово-політичних подій, істотних втрат у маєтках завдавали й спалахи інфекційних захворювань, стихійні лиха та нещасні випадки. До значних збитків призвела пожежа, що сталася в Павлоселі 11 грудня 1593 р., коли згоріли хати челяді, пекарня, броварня, винокурня з начинням, стайня з кіньми та худобою. На щастя, зазначає автор «Informasya», не постраждали стодола, комора, будинок єзуїтів і каплиця Свв. Апостолів Петра і Павла, збудована ректором колегіуму Петром Фабріцієм у 1588 р (арк. 19 зв., 28 зв.). Насельники маєтків Павлосела, Тивонії та мешканці Ярослава неодноразово потерпали від епідемій чуми, що розповсюджувалися там у 1622–1623, 1630, 1643, 1660 рр. (арк. 29, 81 зв.).

Отже, можемо констатувати, що автор Інвентаря ярославських маєтків єзуїтського колегіуму Св. Яна володів цілком професійними навичками опрацювання історичних актових джерел, мав досвід спілкування з місцевими мешканцями, був компетентним у суто економічних питаннях управління фільварками. Така його обізнаність в різних справах, а також здатність самому вирішувати поточні проблеми (зокрема, звертатися із запитаннями до колишніх прокураторів, надавати презенту священникові в Ловцях) дають змогу припустити, що автор-укладач був одним з насельників та належав до оточення, близького до прокураторів маєтків.

«Informasya» є важливою для історичної реконструкції складу найдавнішого архіву колегіуму в Ярославі, оскільки переважний загал актових витягів і посилок походить саме з книг та документів архіву колегіуму та бібліотечного зібрання. Так, у тексті зафіксовані давні привілеї на Павлосело, зокрема початку XV ст. – Яна Тарновського, краківського воєводи; 1571 р. – Зофії Тарновської; неодноразово згадуються «Historia collegium» за різні періоди, щоденник колегіуму, названий старим Діаріушем за 1588 р., попередні інвентарі маєтків тощо. Серед найдавніших інвентарів XVII ст., які віддзеркалюють різнобічні аспекти господарства Павлосела, автор неодноразово використовує дані інвентаря 1625 р., укладеного за часів ректорства ксьондза Міхала Майя. Для поглиблення джерельної бази досліджень археографи та історики Ордену мають співставити ці назви з уже встановленими документами з Ярославського архіву та ідентифікувати їх.

Відкритим залишається питання стосовно місця власне рукопису «Informasya» в єзуїтському архіві Ярославського колегіуму Св. Яна. Згідно з даними історика К. Леня, автора досліджень про цей заклад, у книзі звіту ректора за 1698 р. подається список книг архіву, де серед інших вказана й інформаційна книга про маєтки колегіуму [16]. Цілком ймовірно, що згадувана книга і є «Informasya» з фондів Інституту рукопису НБУВ. Як зазначав К. Лень, джерела стосовно господарчих справ Ярославського колегіуму збереглися фрагментарно і репрезентовані переважно окремими актами [17]. Отож переміщення та розпорошення документальної спадщини колегіуму Св. Яна безперечно підвищує джерелознавчу цінність рукописної книги «Informasya». В контексті, визначеному історико-архівними студіями К. Леня, остаточною метою дослідників залишається історична реконструкція цілісності архівного зібрання єзуїтів колегіуму Св. Яна.

Завдяки посиланням автора-укладача Інвентаря на актові документи нам вдалося уточнити датування рукопису – не раніше травня 1687 р, оскільки в книзі наводиться текст акта, датованого квітнем 1687 р. (арк. 175–176). У ній збереглися і пізніші нотатки та маргінальні записи XVIII ст., зокрема ректора Ярославського колегіуму Мартіна Людера під час перевірки 1 травня 1710 р., а також копія королівського привілею від 25 березня 1726 р. (арк. 35 зв., 208–209).

Відомості про історію побутування та віднайдення рукопису на початку XX ст. зафіксовані в додатку до одиниці зберігання – запису на окремому аркуші, російською мовою. Згідно із записом, історична доля книги була досить драматичною: у вересні 1914 р., під час Першої світової війни, рукопис був знайдений якимось Б[угендом], поручиком російської армії,

у підвалі замку Павлосів (Додаток, арк. 1). Тоді в околицях м. Ярослава чинилися запеклі бої: наступ росіян змусив австрійську армію відійти, залишивши по собі значні руйнації. А невдовзі, вже в травні 1915 р., палац Павлосів, який належав тоді родині Семенських-Левицьких, був вщент зруйнований німцями [18].

Рукописний інвентар єзуїтського колегіуму в Ярославі – це унікальний документ для фахівців з огляду на його обсяг та фактичний матеріал, і його археографічне дослідження безумовно сприятиме історичній реконструкції архівної спадщини єзуїтського колегіуму в Підкарпатті XVI–XVII ст.

Список використаних джерел

1. Załęski S. Jezuici w Polsce. – W skróceniu, 5 t. w jednym, z dwoma mapami. – Kraków, 1908.
2. Leń K., SJ. Rekonstrukcja archiwum dawnego kolegium jezuitów Św. Jana w Jarosławiu. – Warszawa, 1983 // *Studia z historii kościoła w Polsce.* – T. 7; *Ibid.* Jezuickie kolegium Św. Jana w Jarosławiu 1573–1773. – Kraków, 2000 / *Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich.* – T. 4.
3. Laucevicius E. Popierius Lietuvoje XV–XVIII a. – T. 1–2. – Vilnius, 1967.
4. Leń K., SJ. Jezuickie kolegium Św. Jana w Jarosławiu 1573–1773. – Kraków, 2000 / *Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich.* – T. 4. – S. 6–9.
5. *Ibid.*, S. 62–66.
6. Pawłosiów // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* – T. 7. – Warszawa, 1886. – S. 904.
7. Załęski S. Jezuici w Polsce. – W skróceniu, 5 t. w jednym, z dwoma mapami. – Kraków, 1908. – S. 13.
8. Leń K., SJ. Jezuickie kolegium Św. Jana w Jarosławiu 1573–1773. – Kraków, 2000 / *Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich.* – T. 4. – S. 10.
9. *Ibid.* – S. 65–66.
10. Leń K., SJ. Rekonstrukcja archiwum dawnego kolegium jezuitów Św. Jana w Jarosławiu. – Warszawa, 1983 // *Studia z historii kościoła w Polsce.* – T. 7. – S. 266.
11. Tywonia // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* – T. 12. – Warszawa, 1892. – S. 729–730.
12. Leń K., SJ. Jezuickie kolegium Św. Jana w Jarosławiu 1573–1773. – Kraków, 2000 / *Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich.* – T. 4. – S. 88.
13. Łowce // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* – T. 5. – Warszawa, 1884. – S. 750.
14. Łazy // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* – T. 5. – Warszawa, 1884. – S. 626.
15. Piatyhorce // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* – T. 8. – Warszawa, 1887. – S. 61.

15. На жаль, автор не надає конкретного посилання на шифр документального джерела та сторінку; Leń K., SJ. Rekonstrukcja archiwum dawnego kolegium jezuitów Św. Jana w Jarosławiu. – Warszawa, 1983 // *Studia z historii kościoła w Polsce*. – T. 7. – S. 250.

16. Ibid. – S. 266.

17. Pałac Siemieńskich w Pawłosiowie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zsopawlosiow.W.interia.pl/strona12.htm>. – Назва з екрана.

S. Bulatova

Archeographical and historical artifact of the Jesuits of Saint Jan collegium in Jaroslav in the late XVII century in the fonds of the Manuscript Institute of VNLU.

The publication treats a manuscript inventory of the late XVII century, unknown for historians, which contains the descriptions of landed estates of the Jesuit collegium of Saint Jan in Jaroslav. The paper covers the archeographical aspect of research of the manuscript artifact of Subcarpathian land, which is currently deposited in the fonds of the Manuscript Institute of V. Vernadsky National Library of Ukraine. The author-originator of the manuscript states explicit historical-archival data on Jesuit and szlachta landed estates in Subcarpathian region in XVI–XVII centuries, in particular the possessions of Jaroslav landed holdings. In the publication we consider the historical information on the original sources of various antiquariums and archives of Rich Pospolyta, primarily the archive of the Jesuit collegium in Jaroslav, which are stated in the manuscript inventory. The archeographical analysis of the manuscript, performed in the article, contributes to the historical reconstruction of the Jesuit collegium of Saint Jan in Jaroslav.

Key words: the Jesuits, the collegium of Saint Jan in Jaroslav, landed estate, folwark, manuscript, author-originator.

C. O. Булатова

Археографический и исторический памятник иезуитов коллегіума Св. Яна в Ярославе кон. XVII в. в фондах Института рукописи НБУВ.

В публикации исследуется неизвестный историкам рукописный инвентарь конца XVII в., содержащий описания земельных владений иезуитского коллегіума Св. Яна в Ярославе. Освещен археографический аспект изучения рукописного памятника Подкарпатя, хранящегося теперь в фондах Института рукописи Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского. Автор-составителем рукописи приведены конкретные историко-архивные данные, касающиеся иезуитского и шляхетского землевладения в Подкарпатском регионе в XVI–XVII вв., в частности, посессии ярославских земельных угодий. В публикации рассмотрены зафиксированные в тексте рукописного инвентаря исторические сведения по первоисточникам различных древлехранилищ и архивов Речи Посполитой, прежде всего – архива иезуитского коллегіума в Ярославе. Предпринятый в статье археографический анализ рукописи способствует исторической реконструкции целостности архивного собрания иезуитов коллегіума Св. Яна в Ярославе.

Ключевые слова: иезуиты, коллегіум Св. Яна в Ярославе, земельное владение, фольварк, рукопись, автор-составитель.